ਮੇਕਲਾ ਸਿਵਾਇਆ

ਬਨਾਮ

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ

(2013 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2016)

ਜੁਲਾਈ 15, 2022

ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਜੇ.ਜੇ.

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860: ਧਾਰਾ 302 – ਕਤਲ – ਪਿਛਲੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਸਜਜਿਤ ਹੋ ਕੇ, ਕਿਸਾਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਰਚ ਦਾ ਪਾਊਡਰ ਛਿੜਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟਾਂ ਆਈਆਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀਆਂ – ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ – ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਾਲ – ਫੈਸਲਾ: ਮੰਗਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ – ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਉੱਤੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਅਨੁਚਛੇਦ 136 – ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ – ਫੈਸਲਾ: ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਸਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ – ਇਹ ਕੇਵਲ ਵਿਰਲੇ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਾਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ, ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰੇਗੀ – ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਤਬ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨੋਰਥ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ, ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਉੱਚ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅਗਾਊਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਗਲਤਫਹਮੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜਚੋਲ ਜਾਂ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਇ ਹੈ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹਰੇਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯਮਿਤ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14-16, 18]

ਸੁਬੇਦਾਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (1970) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 445 : [1971] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 826; ਭਵਾਦਾ ਭੇਂਜੀਭਾਊ ਹੀਰਾਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (1983) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 217 : [1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280; ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (1976) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 158 : [1977] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280; ਪੱਪੂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2012) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 716 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਾਸੇ 'ਤੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-1 ਤੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-4 ਤੱਕ ਤੇਲੁਗੂ ਦੇਸਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਨ। ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਛੱਡ ਹੈ।

ਨਾਰਾਇਣ ਚੇਤਨਰਾਮ ਚੌਧਰੀ & ਅਨ੍ਰ. ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2000) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 457 : [2000] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 104; ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ (2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 786 : [2011] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2.2 ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22999-C] ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੀ ਸਬੂਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਾਮਨਜੋਗ, ਸਾਧਾਰਣ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧੀ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-1 ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਛਲੀ

ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਿਆ ਜ

2.3 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਸੰਦਰਭ

[1971] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 826 ਪੈਰਾ 17 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280 ਪੈਰਾ 18 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1987] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 280 ਪੈਰਾ 19 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2000] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 104 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2011] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 23 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ ਐਫ 2016 ਦੀ 2013।

ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 22.06.2012 ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 811 ਦੀ 2008।

ਰਵੀਂਦਰ ਐਸ. ਗਾਰੀਆ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਮਹਫੂਜ਼ ਏ. ਨਾਜ਼ਕੀ, ਪੋਲਾਂਕੀ ਗੌਤਮ, ਸ਼ੈਕ ਮੁਹੰਮਦ ਹਨੀਫ, ਟੀ. ਵਿਜਯ ਭਾਸਕਰ ਰੈੱਡੀ, ਕੇ. ਵੀ. ਗਿਰੀਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਮਿਸ ਰਾਜੇਸਵਰੀ ਮੁਖਰਜੀ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਜਵਾਬੀ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਇਸਨੂੰ 'ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਵੱਲੋਂ 22.06.2012 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗੁੰਟੂਰ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ

ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਇਸਨੂੰ 'ਆਈਪੀਸੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਾਦੀ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

06.09.2006 ਨੂੰ, ਮ੍ਰਿਤਕ (ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਦਾ ਪਿਤਾ) ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਆਪਣੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਲੇਮਾਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ 1/4 ਮੀਲ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਗਿਆ। ਪੀ ਡਬਲਯੂ-2 ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-4 ਵੀ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਸਸਜਿਤ ਸੀ, ਪੀ ਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਰਚ ਦਾ ਪਾਊਡਰ ਛਿੜਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਤੋਂ 4 ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਅਮਰਾਵਤੀ 'ਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤ ਐਲਾਨਿਆ।

3. ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੀ ਡਬਲਯੂ-7 ਨੇ ਪੀਐਸ ਅਮਰਾਵਤੀ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 06.09.2006 ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 120/2006 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੀ ਡਬਲਯੂ-8 ਅਤੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-9 ਨੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸ਼ਵ 'ਤੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ, ਅੱਖਦੀਆਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। 26.12.2007 ਨੂੰ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਚਾਰਜ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

4. ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਨੌ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1: ਮਧਿਰਾਪੁਰੀ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ ਰਾਓ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-2: ਸ਼ੈਕ ਚੀਨਾ ਜੌਨ

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-3: ਸ਼ੈਕ ਸੁਭਾਨੀ, ਤੰਬਾਕੂ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-4: ਕੋਵੂਰੀ ਵੇਂਕਟੇਸਵਰ ਰਾਓ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦਾ

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-5: ਡਾ. ਜੀ. ਪੀਟਰ ਪੌਲ, ਜਿਸ ਨੇ 07-09-2006 ਨੂੰ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ।

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-6: ਕਲਾਪਾਲਾ ਵੇਂਕਾਇਆ, ਐਂਡਰੋਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪੰਚਾਇਤ ਸਕੱਤਰ।

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-7: ਆਈ. ਗੋਵਿੰਦਰਾਜੁਲੁ, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕ੍ਰਾਈਮ ਰਿਕਾਰਡਸ ਬਿਊਰੋ।

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-8: ਟੀ. ਰਵਿੰਦਰ ਬਾਬੂ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ।

ਪੀ ਡਬਲਯੂ-9: ਕੇ. ਜਗਦੀਸ਼ਵਰ ਰੈੱਡੀ, ਸਰਕਲ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ।

5 ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿਤੀ 04.04.2008 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

6 ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 811 ਆਫ 2008 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮਿਤੀ 22.06.2012 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਉਠਾਇਆ ਹੈ।

7 ਅਸੀਂ ਮਿਸਟਰ ਰਵਿੰਦਰ ਐਸ. ਗਾਰੀਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਮਹਫੂਜ਼ ਏ. ਨਾਜ਼ਕੀ, ਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

8 ਮਿਸਟਰ ਰਵਿੰਦਰ ਐਸ. ਗਾਰੀਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹਥਿਆਰ (ਛੁਰੀ) ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹਥਿਆਰ ਦਾ ਨਾ-ਜ਼ਬਤੀ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਏ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ।

9. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਥਿਤ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੀੜ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ੰਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ, ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੀ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ।

10. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਝੂਠ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ, ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਪਰਿਪ੍ਰੇਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

11. ਉਲਟ, ਮਿਸਟਰ ਮਹਫੂਜ਼ ਏ. ਨਾਜ਼ਕੀ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

12. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਸੰਗਤ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੈ।

13. ਅਸੀਂ ਬਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

14. ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਕਸ਼ਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਤਬ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ, ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

15. ਇਹ ਨਿਆਇਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੁਆਰਾ ਅਚਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਨੁਚਛੇਦ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਕਨੀਕੀ ਬਾਧਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘਿਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਵਿੱਚ ਪਰਿਣਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

16. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਸਹੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਾਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ, ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।

17. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਬੇਦਾਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਇਸ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

"ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦੀ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਵਿੱਚ ਪਰਿਣਤ ਹੋਇਆ ਹੈ- ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

18. ਭਰਵਾਡਾ ਭੋਗਿਨਭਾਈ ਹਿਰਜੀਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜਾ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਤੱਥ ਦੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਿਰਧਾਰਣਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ:

i. ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕੋਈ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ

ii. ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਵਿਅਕਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ; ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2022] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

iii. ਫੈਸਲਾ ਅਸਵੀਕਾਰਯ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਮਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬੇਅਸਰ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ

iv. ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤਰਾਜ਼ੂ ਨੂੰ ਝੁਕਾਉਣਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼, ਅਣਗਹਿਲਿਆ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹਰੇਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਯਮਿਤ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰ ਸਕੇ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

19 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੱਡੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ -

(1) ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਸਰਾਹਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ;

(2) ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਵਿਗੜੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗਲਤੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਿਥੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸਬੂਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ;

(3) ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਦਲ ਸਕੇ;

(4) ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰੇਗੀ ਜਿਥੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਆਂਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੇਕਲਾ ਸਿਵਾਜਾਹ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

[ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ;

(5) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਲਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਾ ਹੋਣ।

20. ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੱਪੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਮਾਨਯੋਗ ਡਾ. ਦਿਨੇਸ਼ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ) ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਹੈ: -

"101. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ/ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 134 ਅਤੇ 1970 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟ ਦੁਆਰਾ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ

ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੰਚ ਹੋਵੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜੇਕਰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਜਾਂ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਨਿਆਇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਵੇਗੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਕੇਵਲ ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਅਪਵਾਦਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਹੋਵੇ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਯਮਿਤ ਅਪੀਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ"

21. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਆਉਣਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਿਸਾਨ ਸੀ ਅਤੇ 14.03.2006 ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਏ ਸਟਿੱਕ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਮਰਾਵਤੀ ਵਿੱਚ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ 2006 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 35 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਅਤੇ 506 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ। ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-1 ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਗੋਡੇ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪੈਸੇ ਲਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਜੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਏ ਇਲਾਜ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਐੱਸ ਪੀ ਡਬਲਯੂ-3 06.09.2006 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਮਾਰਿਆ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਮ੍ਰਿਤਕ

22. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਾਸੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਤੱਕ ਤੇਲੁਗੂ ਦੇਸਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਨ। ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਛੱਡ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ **ਨਾਰਾਇਣ ਚੇਤਨਰਾਮ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ** ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 42 ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"42. ਸਿਰਫ ਉਹ ਛੱਡ ਜੋ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਹੀ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ

ਅਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ।"

ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕੁਝ। ਸੱਚੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਆਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਧੋਖਾ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਮਾਮੂਲੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ 2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਬਿੰਦੂ ਉੱਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

23.ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

24 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਬਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

i ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦਾਸਬੂਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ii ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਕਸ਼ ਸਬੂਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

iii ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਅੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਾਮਾਨਿਆ ਜਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਣਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਸਾਧਾਰਣ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਆਏ ਹਨ।

iv ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਚੌੜੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ।

25 ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

26. ਨਤੀਜਤਨ, ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate